

SYYRIAN

Airin Bahmani

Bruno Jäntti

SOTA

DEMOKRATIOIVEET DIKTATUURIN
JA ISLAMISMIN RISTITULESSA

TAMMI

AIRIN BAHMANI
& BRUNO JÄNTTI

SYYRIAN SOTA

Demokratiatoiveet
diktatuurin ja islamismin ristitulesa

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ
tammi
75 VUOTTA
HELSINKI

Tämän teoksen kirjoittamiseen on saatu tukea
Suomen Kulttuurirahastolta, WSOY:n kirjallisuussäätiöltä,
Suomen tietokirjailijat ry:ltä ja Otto A. Malmin lahjoitusrahastolta.

Kuvat: Airin Bahmani, ellei toisin mainita.
Kartat ja kaaviot: Mika Kettunen

© AIRIN BAHMANI, BRUNO JÄNTTI JA KUSTANNUSOSAKE YHTIÖ TAMMI

ISBN 978-951-31-9835-0

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Kiitokset	9
Esipuhe (TONI ALARANTA)	11
Johdanto (BRUNO JÄNTTI)	15
Aikajana	31
1. Syyrian tie kohti kansannousua (AIRIN BAHMANI) ..	49
Bašar al-Assadin valtaannousu ja Syyrian poliisivaltio ..	49
Kuivuus	59
”Sosiaalinen markkinatalous” ja eriarvoisuuden kasvu ...	64
2. Kansannousu (AIRIN BAHMANI)	75
Arabikevät Syyriassa	77
Kansannousun poliittinen maantiede	80
3. Kansannousun tukahduttaminen (AIRIN BAHMANI) ..	89
Poliittiset ensireaktiot	89
Pidätykset ja kidutus	93
Sotilaalliset vastatoimet	99

4. Syyrian aseellinen islamistioppositio	
(BRUNO JÄNTTI)	103
”Oppositio kidnappasi tyttäreemme” – onnellisesta elämästä pakolaisuuteen ja äärimmäiseen köyhyyteen	108
Jabhat al-Nusra	112
Jaysh al-Islam	121
Ahrar al-Sham	125
”Miksi kannat vallankumouslippua etkä islamin lippua?” – Syyrian islamistiopposition valtopolitiikkaa	128
Syyrialaisen yleinen mielipide: haastattelussa Gallup Internationalin asiantuntija	138
Syyrian aseellisen opposition poliittiset tavoitteet ja syyrialaisen yleinen mielipide	142
5. Suvereeni Islamilainen valtio (BRUNO JÄNTTI)	145
Salafismi ja wahhabilaisuus	147
Kansanvalta jumalan ykseyden doktriinin uhkana	149
Sota šiioja vastaan	153
Sepitteitä Islamilaisen valtion taustoista	156
Vasemmistossa suosittu Islamilainen valtio -tulkinnan kompastuskiviä	162
Perhetapaaminen ja ultrakonservatiivinen uskovaisuus	167
Joukkotuhontaa ja orjuutta tutkimassa	170
Yhteenvetoa tutkimusprojektista Irakissa	193
Islamilaisen valtion salafi-jihadistinen yhteiskuntakuva ja irakilaisen yleinen mielipide	200

6. Assadin hallinnon varjelija: Iranin	
 turvallisuusvaltio (AIRIN BAHMANI)	207
Iranin ja Syyrian liittolaisuuden historia	207
Uusi vaihe: Syyrian sisällissota ja Iran	215
”He sanoivat, että mikäli kieltäytyisimme etenemästä, he ampuisivat meidät kaikki” – Iranin Syyriaan lähettämät afgaanipakolaiset	221
Iranin tietotaito kansannousujen ja mielenosoitusten tuhoamisessa	231
7. Hizbollah (AIRIN BAHMANI)	255
”Syyria ei ole pelkästään silta, joka yhdistää Iranin ja vastarintaliikkeen Libanonissa, se on vastarinnan selkäranka”	255
Hizbollahin aseellinen toiminta Syyriassa	260
Hizbollahin vaikutus Syyrian sotaan ja sodan vaikutus Hizbollahiin	267
8. Venäjä: ”Libyan kaltaisen skenaarion toistaminen	
 Syyriassa tulee estää” (AIRIN BAHMANI)	269
Venäjän interventio	274
9. Syyrian Kurdistanin autonomia ja Turkin	
 hyökkäyssota (BRUNO JÄNTTI)	281
Turkin invaasio Syyrian Kurdistaniin	284
Pohjois-Syyrian jesidit joutuvat Turkin miehitysjoukkojen vainoamiksi	286
Suomi jatkaa AKP:n johtaman Turkin aseistamista ...	288
 Viitteet	 293
Lähteet	313
Sanasto	357

Kiitokset

Kiitämme arvokkaasta avusta Hannu Juusolaa, Toni Alarantaa, Johannes Hautaviitaa, Oliver Cardenia, Diana Semaania, Zachris Jänttiä, Albert Jänttiä, Arman Bahmania, Nazifeh Lotfallahia, Syksy Räsästä, Tuomas Soilaa ja Kanerva Rautilaa. Sydämelinen kiitos Tammen kustannustoimittaja Iiro Kuuranteelle ja kustannuspäällikkö Markku Aallolle ammattimaisesta ja sujuvasta yhteistyöstä. Erityinen kiitos ensiluokkaisesta ja pitkäjänteisestä käsikirjoituksen hiomisesta kuuluu Ruusu-Mariaana Fieandt-Jäntille ja Heikki Jäntille.

Panoksenne on ollut erittäin tärkeä kirjallemme.

Vastuu kirjan puutteista ja virheistä on meidän.

Helsingissä elokuussa 2018

Airin Bahmani & Bruno Jäntti

Esipuhe

Syyrian sota on aikamme suurin kansainvälinen katastrofi, jonka seurauksena vuoden 2017 lopulla arviolta yli 343 000 ihmistä oli saanut surmansa. Marraskuussa 2017 Syyrian sotaa tarkkaileva Syrian Observatory for Human Rights -järjestö eritteli tämän arvioidun kuolleiden määrän seuraavasti: yli 102 000 siviiliä, noin 120 000 Syyrian hallinnon sotilasta ja Syyrian hallinnon puolella sotivien aseellisten ryhmien taistelijaa, noin 59 000 kapinallista ja yli 62 000 sunni-islamistisiin militantteihin kuuluvaa Syyrian hallintoa vastaan sotivaa taistelijaa, joista suuri osa on ollut Islamilainen valtio -järjestön ja al-Qaidan kytkeytyvän salafi-jihadistisen kattojärjestön Fatah al-Shamin joukoista.

Syyrian sotaa seuratessa on jo pidemmän aikaa noussut mieleen kysymys, mitä mieltä on pyrkiä korvaamaan yksi väkivaltaan tukeutuva järjestelmä toisella väkivaltaan tukeutuvalla järjestelmällä, joka vain nousee eri lähtökohdista – varsinkin kun tämä tarkoittaa uusien ja taas uusien syyrialaiden siviilien kuolemaa. Tätä kysyvät ovat kuitenkin helposti saaneet vastaansa vihaisia syytteitä ”Assadin puolustamisesta”. Ei ole myöskään ollut tavatonta, että Assadin poliisivaltion arvostelijoita on syytetty ”islamistiterroristien myötäilemisestä”. Leimakirveiden heittäly ja monimutkaisen, lukuisia erilaisia sisäisiä ja ulkoisia toimijoita ja päämääriä sisältävän kansainvälisen konfliktin tyypistäminen yksinkertaistavaan ”hyvät vastaan pahat” -asetelmaan eivät

kuitenkaan auta ketään, vaan se pikemminkin estää hahmottamasta Syyrian tilannetta. Nyt käsillä oleva teos on erinomainen apuväline Syyrian konfliktin nyanssien ja kokonaisuuden ymmärtämiseen.

Kuten kirjassa seikkaperäisesti osoitetaan, tavallisten syyrialaisien toiveet ja pyrkimykset ovat jo kauan sitten hautautuneet sotaa ylläpitävien tahojen pyrkimysten alle. Kirjan keskeisin anti onkin äänen antaminen niille tavallisille syyrialaisille, jotka ovat joutuneet Syyrian hallinnon ja sitä vastaan taistelevan islamistiopposition harjoittaman terrorin ja mielivallan keskelle. Tässä yhteydessä on tärkeää erottaa toisistaan kaksi erillistä ilmiötä: yhtäältä alkuperäiset demokratiaa ja parempia elinoloja peräänkuuluttaneet rauhanomaiset mielenosoitukset ja niiden väkivaltainen tukahduttaminen Syyrian hallinnon toimesta ja toisaalta lähes samanaikaisesti alkaneet ensimmäiset väkivaltaiset iskut Syyrian valtion instituutioita vastaan – Syyrian al-Qaidana tunnettu salafi-jihadistinen järjestö Jabhat al-Nusra toteutti ensimmäiset itsemurhapommitukset hallinnon tukikohtia vastaan jo joulukuussa 2011. Jo vuoden 2012 keväällä monet Syyrian sotaa tarkkailevat asiantuntijat havaitsivat, että aseellisen opposition riveissä oli päivä päivältä yhä enemmän kovan linjan sunni-islamisteja.

Bruno Jäntti ja Airin Bahmani tuovat kirjassaan vakuuttavasti esille, että Muslimiveljeskunnasta ja kansainvälisestä salafi-jihadistisesta verkostosta muodostunut aseellisen opposition nykyinen valtavirta ei millään tavalla edusta syyrialaisien enemmistön näkemyksiä. Syyriaa koskevasta uutisoinnista ja ajoittain akateemisesta tutkimuksestaakin voi välittyä kuva Syyriasta täysin keino-tekoisena valtiona, jossa asuvat ihmiset eivät koe minkäänlaista kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta vaan identifioituvat uskonnollisen tai etnisen pienryhmänsä perusteella. Teoksessa esille tuodut haastattelut eivät tue tällaista näkemystä. Haastatte-

lututkimukset puhuvat päinvastoin sen puolesta, että suurin osa syyrialaisista mieltää itsensä ensisijaisesti syyrialaisiksi ja toivoo maahansa demokraattista hallintoa, joka ei perustu uskonnollisten tai etnisten ryhmien erottelulle. Vaikka osan syyrialaisista voidaan katsoa olevan uskonnollisia konservatiiveja, suurin osa haluaa, että lainsäädäntöä ei alisteta uskonnolle.

Başar al-Assadin ja hänen lähipiirinsä ympärille rakentuvan poliisivaltion ja sunni-islamistisen aseellisen opposition toimien lisäksi teoksessa kuvataan hyvin ulkovaltojen toiminnan tuhoisat seuraukset. Aseellista oppositiota tukevat länsimaat ja näiden alueelliset liittolaiset, kuten Turkki ja Saudi-Arabia, sekä toisaalta Syyrian hallintoa järkkymättömästi tukevat Venäjä ja Iran ovat kaikki keskittyneet aseiden toimittamiseen sotiville osapuolille sen sijaan, että olisivat aidosti pyrkineet sodan lopettamiseen. Tämän ulkovaltojen sotaa ylläpitävän, omien strategisten ja taloudellisten etujen puolustamiseen perustuvan politiikan hirveät seuraukset ovat jääneet tavallisten syyrialaisien maksettaviksi.

Toni Alaranta

VTT, vanhempi tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

Johdanto

Päätös Syyrian sotaa ja Islamilainen valtio -järjestöä avaavan teoksen kirjoittamisesta kypsyi vähitellen vuosina 2014 ja 2015, jolloin kirjoitin artikkeleita ja järjestin aihepiiriä käsitteleviä yleisötilaisuuksia kirjan toisen kirjoittajan Airin Bahmanin kanssa. Tilaisuuksien suuren yleisömäärän ja kirjoittamiemme artikkeleiden synnyttämän keskustelun myötä huomasimme, että Suomessa on vahvaa halua ymmärtää Syyrian kriisiä. Tilaisuuksissamme esitettiin valistuneita kysymyksiä, ja saimme molemmat kymmenittäin yksityisviestejä tuntemattomilta ihmisiltä, jotka olivat seuranneet toimintaamme ja kaipasivat taustatietoa. Tuolloin Syyrian sodasta ei kuitenkaan ollut saatavilla yhtään suomenkielistä teosta.¹ Ajatus tällaisesta tietokirjasta heräsi ensi kerran vuoden 2014 kesällä, jolloin teokratiaa ajava Isis-järjestö, nykyinen Islamilainen valtio, valtasi salamasodalla laajoja maa-alueita Irakissa. Luettuamme YK:n ihmisoikeusneuvoston vuoden 2015 maaliskuussa julkaiseman raportin² Islamilaisen valtion tekemistä ihmisoikeusrikkomuksista aloimme suunnitella järjestön rikoksia selvittävää aineistonkeruumatkaa Irakiin.

Irakissa tekemämme kenttätutkimus jesidien joukkotuhonnasta ja orjuudesta oli vaativin hanke, jossa olemme olleet mukana. Islamilainen valtio -järjestö on ainoa Syyrian ja Irakin sodan osapuolista, joka on ideologiassaan sitoutunut ja teoissaan syyllistynyt kansanmurhaan ja orjuuden perustamiseen. Haas-

tatteleamalla Islamilaisen valtion orjuudesta selvinneitä saimme lopulta kerätyksi huomattavan aineiston. Esittelemme haastatteluaineistoa ja tutkimuslöydöksiämme teoksen luvussa ”Suve-reeni Islamilainen valtio”.

Lopullisen päätöksen kirjan kirjoittamisesta teimme Irakissa jesidien pakolaisleireillä.

Syyrian sota – Demokratiatoiveet diktatuurin ja islamismin ristitulella on monivuotisen taustoituksen, kahden kenttätyömatkan ja Syyrian kriisin yksittäisiä aihealueita käsittelevien tutkimushankkeiden lopputulos. Kirja on tarkoitettu johdatukseksi Syyrian sodan problematiikkaan. Pääluvut käsittelevät Bašar al-Assadin diktatuurikoneistoa, Syyrian kansannousua ja kansannousun murskaamista, Iranin ja Syyrian liittolaissuhdetta, Iranin interventiota, Syyriassa toimivaa islamistioppositiota, Islamilainen valtio -järjestöä sekä syyrialaisten ja irakilaiden poliittisia näkemyksiä. Päälukujen ohella kirjassa tarkastellaan Venäjän ja Hizbollahin Syyrian interventioita, Turkin hyökkäyssotaa Pohjois-Syyrian demokraattista federaatiota vastaan sekä Suomen ja Turkia johtavan AKP:n lämpimiä suhteita.

Islamilaisen valtion jesidipolitiikkaa käsittelevän aineistonkeruun jälkeen vuorossa oli kenttätyömatka Syyriaan. Olimme valmistelleet yli puolen vuoden ajan Syyrian-matkaa vuoden 2017 kesälle. Meillä oli valmiina silloisia rintamalinjoja mukaileva yksityiskohtainen matkasuunnitelma kuva- ja haastatteluaineiston keräämiseksi lukuisista kaupungeista eri puolilta Syyriaa.

Lopulta saimme puhelun Syyrian suurlähetystöstä: meille ilmoitettiin, että Airin Bahmanille on myönnetty viisumi, mutta minulle ei. Syytä tähän ei kerrottu. Lähteemme Syyriassa kuitenkin paljasti, että viisumikysymyksistä päättävä viranomainen oli evännyt hakemukseni, sillä olin Syyria-kommentaarissani kuvailut Syyrian hallintoa ”diktatoriseksi”.³

Näin suunnitelmamme menivät uusiksi. Aloimme välittömästi suunnitella uutta kenttämateriaalia. Päätimme kerätä haastatteluaineiston keskustelemalla Libanoniin päätyneiden syyrialaispakolaisten kanssa. Toteutimme tämän aineistonkeruumatkan Libanonissa vuoden 2017 elo–syyskuussa. Pakolaisleireillä toteuttamamme haastattelututkimus käsitteli sodan osapuolten harjoittamaa väkivaltaa sekä sitä, minkälaista poliittista järjestelmää haastateltavamme haluaisivat Syyriaan. Onni onnettomuudessa – syyrialaiset pakolaiset Libanonissa ilmaisivat näkemyksiään luultavasti avoimemmin kuin syyrialaiset kotimaansa rajojen sisällä. Syyskuussa 2017 meillä oli haastattelumateriaalia riittämiin ja kenttätutkimus kirjaa varten oli saatu valmiiksi.

Kun läpi 2010-luvun jatkunutta Syyrian poliittisten mullistusten ja aseellisten konfliktien kokonaisuutta reflektoiti tekemämme kenttätutkimuksen valossa nyt elokuussa 2018, esiin nousee ennen muuta kolme huomiota:

Ensimmäinen on vuoden 2011 kansannousuun osallistuneiden syyrialaisien rohkeus, siveisyys ja päättäväisyys. Vallanpitäjien nollatoleranssi laimeintakin kritiikkiä kohtaan on ollut vuosikymmenten ajan Syyrian valtiojohdon syyrialaisille pakottaman yhteiskuntasopimuksen kulmakivi. Kaikki haastateltavamme, jotka olivat osallistuneet laajoja yhteiskunnallisia uudistuksia tai hallituksen kaatamista ja Syyrian demokratisoimista vaativiin mielenosoituksiin, olivat protesteihin osallistuessaan olleet valmiita asettamaan itsensä välittömään hengenvaaraan ollakseen osa kansanliikettä, joka tavoittelee avointa demokraattista oikeusvaltiota ja jota vastassa on raajan ja tehokkaan poliisivaltion väkivaltakoneisto.

Toinen huomio on, että sunni-islamistista politiikkaa ajavat aktivisti- ja sotilasverkostot ovat Lähi-idän tehokkaimpia poliittisia liikkeitä. Syyriassa toimivat islamistiset sotilasjärjestöt, jotka

tähtäävät presidentti Bašar al-Assadin syrjäyttämiseen ja uskonnon ensisijaisuuteen perustuvan yhteiskuntajärjestelmän rakentamiseen, ovat kyenneet taistelemaan vailla ilmavoimia tai -tukea monin verroin voimakkaampaa vihollisliittoumaa vastaan ja luomaan hallintorakenteita ja oikeusjärjestystä niihin kohdistuvasta sotilaallisesta paineesta huolimatta. Kumouksellisten sunni-islamististen sotilasjärjestöjen vaikutus näkyy myös pakolaisuudessa: monet haastattelemamme perheet joutuivat pakenemaan Syyriasta sunni-islamistien vainoa.

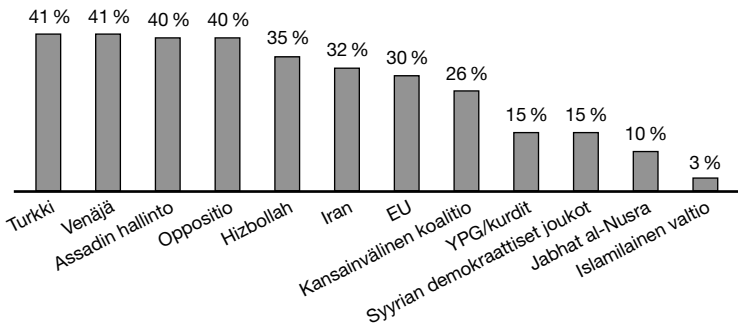
Kolmas kenttätutkimuksemme esiin nostama seikka ovat esteet, joita demokraattisesta Syyriasta haaveileva syyrialaisen enemmistö kohtaa. Aseellista konfliktia on lietsunut ja pitkittänyt ulkovaltojen poikkeuksellisen syvä osallisuus, jonka myötä sota ei ole pelkästään maan sisäinen konflikti vaan Lähi-idän valtioiden sekä Venäjän ja Yhdysvaltain välisen valtakamppailun näyttämö, jossa sodan kulun ja lopputuloksen kannalta ratkaisevia päätöksiä on vuodesta 2011 lähtien tehty satojen ja tuhansien kilometrien päässä Syyriasta: Teheranissa, Kremlissä, Riadissa, Dohassa, Ankarassa ja Washingtonissa. Ulkovaltojen puuttuminen Syyrian yhteiskunnalliseen kehitykseen omien geopolittisten etujensa edistämiseksi on syventänyt Syyrian demokratiavajetta entisestään.

Maan demokratisoimista ajavien syyrialaisen kykyä edistää poliittisia tavoitteitaan rajoittaa näin ollen ei vain kaksi vaan kolme tekijää. Ensimmäinen ja merkittävin näistä on Assadin ja Iranin rakentama poliisivaltio, joka on vainonnut, tappanut ja vanginnut suuremman määrän syyrialaisia demokratia-aktivisteja kuin mikään muu toimija. Toiseksi merkittävin aktivisteja vainonnut poliittinen voima on Syyriassa toimivien islamistiliikkeiden ja -armeijoiden muodostama kokonaisuus. Islamistit ovat ulkomaisten aseiden voimalla syrjäyttäneet kansanvaltaa ajavat syyrialaiset aktivistiverkostot ja ottaneet järjestäytyneen kumouksellisen oppositioliikehdinnän haltuunsa. Ulkopuolis-

ten valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden poikkeuksellisen syvä osallisuus Syyrian konfliktissa on kolmas kerros, joka tukahduttaa demokratiahaaveita. Näiden enemmistön tukemien haaveiden sisäinen ja ulkoinen tukahduttaminen on konfliktin traagisimpia piirteitä.

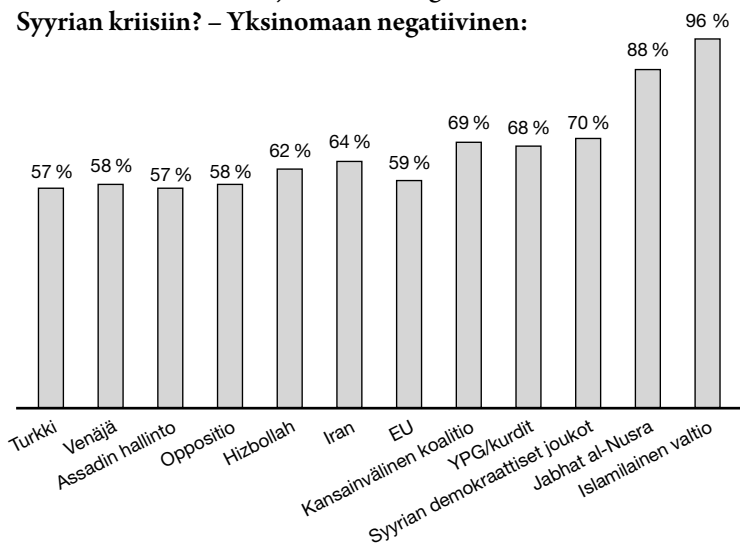
Sotaan osallisissa valtioissa käydyssä julkisessa keskustelussa on ollut se perusvika, että siinä ovat loistaneet poissaolollaan paitsi tutkimustieto syyrialaisen poliittisista kannoista myös sen lähtökohtaisen periaatteen tunnustaminen, että syyrialaisen näkemysten maansa tulevaisuudesta ja interventioiden legitimitetistä tulisi olla kaiken Syyria-keskustelun keskiössä. Tämän seurauksena valitettavan harva Syyrian ulkopuolella on tietoinen siitä, ettei yksikään sotiva taho edusta syyrialaisen enemmistön intressejä. Kysyttäessä, millä intervention tehneillä tahoilla ja sotivilla osapuolilla on ollut ”pelkästään positiivinen” ja millä ”pelkästään negatiivinen” vaikutus Syyrian selkkaukseen, syyrialaiset vastasivat seuraavaa:

Onko seuraavilla toimijoilla ollut positiivinen vaikutus Syyrian kriisiin? – Yksinomaan positiivinen

LÄHDE: ORB INTERNATIONAL

Onko seuraavilla toimijoilla ollut negatiivinen vaikutus Syyrian kriisiin? – Yksinomaan negatiivinen:

Kyselytutkimuksen tulos on ensisijaisen tärkeä: yhdenkään sotivan osapuolen tai sitä tukevan ulkopuolisen tahon suosio ei yllä lähellekään 50 prosenttia, ja kaikkien sotivien osapuolten ja niiden tukijoiden epäsuosio on reilusti yli 50:ssä prosentissa.

Kun Syyrian kansannousun alusta oli kulunut puolisen vuotta, Yhdysvaltojen presidentti Barack Obama lausui Washingtonin lähestymistavasta Syyrian kriisiin seuraavaa: ”Syyrian tulevaisuuden on oltava Syyrian kansan käsissä, mutta presidentti Bašar al-Assad seisoo heidän tiellään.”⁴ Obama selvensi, että Assadin ”ulostulot dialogin ja reformin puolesta eivät ole uskottavia”, sillä Syyrian hallinto samanaikaisesti ”vangitsee, kiduttaa ja teurastaa omia kansalaisiaan”.⁵ Obaman mukaan ”Syyrian kansan on voitava valita omat johtajansa ja [Yhdysvallat on] tietoinen siitä, että syyrialaiset eivät halua ulkopuolisten sekaantuvan heidän liikkeeseensä.”⁶ Obama kiteytti Yhdysvaltain kannan sanomalla,

että ”Syyrian kansan tähden presidentti Assadin on tullut aika astua sivuun.”⁷ Ulkoministeri Hillary Clinton täydensi Obaman lausuntoja: ”siirtymä kohti demokratiaa on alkanut Syyriassa ja Assadin on aika siirtyä pois tieltä”⁸.

Obaman väite, että Assadin hallinto mielivaltaisesti ”van-gitsee, kiduttaa ja teurastaa omia kansalaisiaan”, eittämättä piti paikkansa. Hänen poliittinen linjanvetonsa – ”Syyrian tulevaisuuden on oltava Syyrian kansan käsissä” – oli niin ikään järkevä. Oliko Washingtonissa herännyt halu pienentää Lähi-idän demokratiavajetta?

Vuonna 2011 Syyria sijoittui tutkimusyhtiö Economist Intelligence Unitin demokratiaindeksissä sijalle 157. Sijalla 161, kaikista Lähi-idän valtioista viimeisimpänä, komeili Saudi-Arabian absoluuttinen monarkia.⁹ Pelkästään tuona samana vuonna, jona Syyrian kansannousu käynnistyi ja jolloin Clinton ja Obama antoivat lausuntonsa Syyriasta, Yhdysvallat myi Saudi-Arabialle raskasta aseistusta yli 28 miljardilla eurolla.¹⁰ Saudi-Arabian monarkin Abdullah ibn Abdilaziz al-Saudin kuoltua tammikuussa 2015 Obama kuvaili suhdettaan Abdullahiin ”aidoksi ja lämpimäksi ystäväydeksi”.¹¹ Obaman mukaan Abdullahin ”sisäpolitiinen visio” oli ”oman kansansa kouluttaminen”, minkä lisäksi Obama antoi tunnustuksen Abdullahin ”periksiantamattomalle ja intohimoiselle uskolle siihen, että Yhdysvaltain ja Saudi-Arabian suhteet ovat vakauden ja turvallisuuden voima Lähi-idässä ja sen ulkopuolella”.¹² Obama kertoi ”aina arvostaneensa Abdullahin esittämiä näkökulmia”.¹³

Ylistävät lausunnot ultrakonservatiivista ja demokraattisen oikeusvaltion vastaista islamismia läpi elämänsä levittäneestä Lähi-idän epädemokraattisimman valtion kuninkaasta asettavat uuteen valoon USA:n kritiikin Syyrian epädemokraattisuutta kohtaan. Ne nostavat esiin ulkovaltojen häikäilemättömän ja tekopyhän valtopolitiikan Syyrian konfliktissa.

Sepitteet demokratian edistämisestä ovat vain yksi osa Syyrian kriisin sotapropagandaa. Assadin diktatuurin pelastaneet Iran ja Venäjä puolustavat omaa Syyrian-politiikkaansa terrorismin kitkemisellä – fraasi, joka onttoudessaan yltää samalle kyynisyyden asteelle kuin Obaman tarinointi demokratian puolustamisesta. Demokratiaa korostavien korulauseiden takana Yhdysvaltain ja Euroopan panos Syyrian kriisiin on merkinnyt avun antamista syyrialaisen poliittisten kantojen vastaiselle islamistivetoiselle oppositiolle, joka on marginalisoinut maan demokratisoimista ajavia media- ja poliittisia aktivisteja. Terrorismin vastaista sotaa ja ”Syyrian legitiimin hallituksen” puolustamista julistavien Iranin ja Venäjän Syyrian-politiikka on tarkoittanut Assadin demokradiavastaisen ja raa’an hallinnon pelastamista ja paitsi islamistiopposition selättämistä myös syyrialaisen enemmistön intressejä ajaneen vuoden 2011 kansannousun kokonaisvaltaista ja silmittömän väkivaltaista tuhoamista. Iskulauseet, joilla Syyrian selkkauksessa osallisina olevat valtiot omaa politiikkaansa puolustavat, kuulostavat kenties puhtoisilta, mutta ulkovaltojen toimet ovat olleet syyrialaisen intresseistä piittaamatonta kilpailua etupiireistä ja vaikutusvallasta.

Ulkovaltojen aseistaman syyrialaisen islamistiopposition sotilaallisen toiminnan ja koko Syyrian sodan kokoluokkaa voi lähestyä seuraavan kysymyksen avulla: miten Syyriassa kaatuneiden sotilaiden ja tapettujen siviilien määrä suhteutuu Suomen viime sodissa kaatuneiden määrään? Syyrian hallintoa vastaan sotivien islamistikumouksellisten ja muiden kapinallisten miestappiot (125 000 – 165 000) ovat suuremmat kuin kaikkien talvi- ja jatkosodassa menehtyneiden suomalaisten sotilaiden ja siviilien yhteenlaskettu määrä (noin 90 000), sama pätee Syyrian armeijan ja Syyrian hallintoa tukevien paramilitaarijoukkojen miestappioihin (120 000 – 170 000), ja myös syyrialaisia siviilejä on

menehtynyt enemmän (yli 105 000) kuin suomalaisia talvi- ja jatkosodassa. Syyrian sodassa epäillään tämän kirjoittamisen hetkellä kuolleen yli puoli miljoonaa ihmistä.¹⁴ Syrian Observatory for Human Rights -järjestön tiedossa on noin 350 000 kuolonuhrin henkilöllisyys. Järjestö on lisäksi dokumentoinut 150 000 kuolemantapausta, mutta näiden uhrien henkilöllisyyttä ei toistaiseksi ole onnistuttu selvittämään.¹⁵

Lista Syyrian sodan suorista osapuolista tai osapuolia rahoitaneista tai aseistaneista valtiollisista ja ei-valtiollisista toimijoista on pitkä. Sodan toimijoiden interventiot eivät kuitenkaan ole mittaluokaltaan tai vaikutuksiltaan rinnastettavissa. Saudi-Arabian, Qatarin, Turkin ja Yhdysvaltojen tuki aseelliselle oppositiolle liikkuu miljardeissa tai kymmenissä miljardeissa euroissa, ja sen vaikutukset ovat olleet demokratiamielisten syyrialaista toimintakyvyille turmiollisia, mutta näiden maiden toimien kokonaisvaikutus ei riittänyt sodan voittamiseen. Venäjän sotatoimia voidaan pitää merkittävimpanä Lähi-idän ulkopuolelta Syyriaan tehtynä väliintulona. Syyriaan tehdyistä interventioista vain osa on valtioiden tekemiä. Eräät ei-valtiolliset toimijat ovat vaikuttaneet sodan kulkuun enemmän kuin jotkin valtiolliset toimijat. Islamilaiseen valtioon ja Jabhat al-Nusraan liittyneet Syyrian ja Irakin alueen ulkopuolelta tulleet islamistitaistelijat muodostavat Syyrian sodan merkittävimmän ei-valtiollisen intervention. Kaikista Syyrian sotaan osallisista valtiollisista ja ei-valtiollisista toimijoista sodan kulkuun eniten vaikuttaneen intervention on tehnyt Iran.

Kaikissa Syyrian sotaan osallisissa valtioissa sotaa koskeva keskustelu myötäilee kyseisen valtion omaa Syyrian-politiikkaa. Teimme hiljattain katsauksen venäläiseen, iranilaiseen, saudiarabialaiseen, yhdysvaltalaiseen ja brittiläiseen Syyria-utisoin-

tiin aikavälillä 2011–2017. Kaikissa mainituissa valtioissa valtaosa uutisoinnista noudattaa seuraavaa kaavaa: oman hallituksen Syyrian-politiikka esitetään motiiveiltaan varovaisen tai voimakkaan myönteisessä valossa, valtiollisten vihollisten Syyrian-politiikka taas kielteisessä valossa. Oma hallitus pyrkii hillitsemään väkivaltaisuuksia, oma hallitus haluaisi sodan jo päättyvän, oma hallitus lähtökohtaisesti välittää syyrialaisista ja Syyriasta. Oman hallituksen vastustajat ovat kyynisiä eivätkä välitä Syyriasta.

Venäjän median Syyria-diskursseissa painottuvat Syyrian suvereniteetti ja niin kutsuttu terrorisminvastainen sota, jonka nimissä Syyrian hallinnon harjoittama sorto näyttäytyy joko täysin oikeutettuna tai vähintään hyväksyttävänä. Vuoden 2011 kansannousuun osallistuneiden rohkeus ja demokratiaaetos sen sijaan eivät ole kovin suosittuja aiheita venäläiskommenteissa. Iranin Syyria-keskustelussa Assadin hallinnon puolustaminen ja Syyrian armeijan tekemien sotarikosten kieltäminen ovat vielä yleisempiä kuin Venäjällä, minkä lisäksi Syyrian kansannousun demokratiavaatimukset sivuutetaan ja Syyrian hallintoa vastustava poliittinen ja sotilaallinen toiminta leimataan vastarintaksi – eli Iranin, Syyrian ja Hizbollahin – vihollisten juonitteluksi ja terrorismiksi. AKP:n johtamassa Turkissa media toistelee hallituksen Syyria- ja Syyrian Kurdistan -kantoja.

Yhdysvaltalaiset, brittiläiset ja ranskalaiset tiedotusvälineet ovat pitkälti omaksuneet hallitustensa linjan Assadin ja Islamilaisen valtion vastustamisessa. Mainittujen maiden media on kuitenkin kiemurrellut ja ollut usein hiljaa muiden kuin Islamilaisen valtion ja Jabhat al-Nusran avoimesta ja jyrkästä demokratianvastaisuudesta. Islamilaisen valtion ja Jabhat al-Nusran lisäksi Ahrar al-Shamin, Jaysh al-Islamin ja niiden liittolaisten poliittinen ohjelma perustuu joko kansanvallan täydelliselle hylkäämiselle tai parhaassa tapauksessa islamille alistaiselle näennäisdemokratialle – toisin sanoen instituutioille, joita syyrialai-

set vastustavat yhtä paljon tai vielä jyrkemmin kuin Assadin hallintoa.

Kuvaava esimerkki länsimaisten tiedotusvälineiden viitekehyksestä Syyrian sodasta käytävälle keskustelulle on edenneen islamistikomentaja Zahran Alloushin mediaprofiili. Tämä Jaysh al-Islamin perustaja ja enimmillään 70 000 islamistaistelijasta koostuvan Islamilaisen rintaman komentaja oli kuolemaansa saakka Syyrian vaikutusvaltaisimpia kumouksellisia strategeja. Hän oli Jabhat al-Nusran läheinen liittolainen¹⁶, joka vastusti demokratiaa¹⁷ ja hekumoi šiiojen joukkotuhonnalla¹⁸ ja jonka johtama sotilasorganisaatio käytti alaviittisiviilejä¹⁹ ihmiskilpinä. Zahran Alloushin johtaman Jaysh al-Islamin tulkinnat Syyrian ulkopuolisista tapahtumista ovat nekin huomionarvoisia: Jaysh al-Islam esimerkiksi kertoo virallisilla internetsivuiltaan, että ”[j]uutalaiset, kristityt ja heidän lakeijansa vehkeilivät syyskuun 11. päivän tapahtumat”.²⁰

Zahran Alloushilla oli kaikesta yllä mainituista huolimatta ”maltillisen” kapinallisen maine sekä yhdysvaltaisessa että eurooppalaisessa mediassa. Reutersin mukaan ”Alloush oli ideologisesti poikkiteloin Islamilaisen valtion ja al-Qaidan kanssa ja vaali maltillisempaa islamin tulkintaa”.²¹ Wall Street Journalin mukaan ”[n]imestään huolimatta Islamien armeijaa pidetään yhtenä maltillisemmista kapinallisryhmistä Syyriassa”.²² Foreign Policy -lehti julkaisi vuoden 2013 lokakuussa artikkelin otsikolla ”Islamien armeija [Jaysh al-Islam] menestyy Syyriassa”.²³ Ingressi oli yhden lauseen mittainen: ”Ja se ei välttämättä ole huono asia”.²⁴ Suomessa muun muassa Iltalehden²⁵, MTV3:n²⁶ ja Keski-suomalaisen²⁷ uutisisällöissä Zahran Alloushin Jaysh al-Islamia on luonnehdittu ”maltilliseksi”.

Jo ennen Jaysh al-Islamia Zahran Alloush oli johtamansa Liwa al-Islamin kautta Jabhat al-Nusran läheinen liittolainen²⁸ – organisaation, joka tuolloin oli osa sekä Isisiä että al-Qaidaa. Alloush

Perusteos aikamme suurimman inhimillisen katastrofin taustoista ja kehityksestä

Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueella puhkesi vuoden 2010 lopussa ja vuoden 2011 alussa hallitusten vastaisia mielenosoituksia, jotka levisivät nopeasti myös Syyriaan. Protestointi muuttui pian aseelliseksi yhteenotoksi ja laajeni lopulta veriseksi sisällissodaksi, joka on vaatinut satojentuhansien ihmisten hengen ja ajanut miljoonat pakolaisiksi.

Sodan osapuolina ovat olleet presidentti Bašar al-Assadin johtaman hallituksen lisäksi useat hallitusta tai toisiaan vastaan taistelevat ryhmittymät. Myös ulkovallat ovat sekaantuneet konfliktiin pyrkiessään edistämään omia tavoitteitaan.

Syyrian sota – Demokratiatoiveet diktatuurin ja islamismin ristitulesa on ensimmäinen perusteellinen suomenkielinen teos Syyrian sodan ja Isisin aihekokonaisuudesta. Se purkaa Syyrian sodan monimutkaista vyyhtiä ja luo yleiskatsauksen al-Assadin diktatuurin historiaan ja islamistista Syyriaa ajavien verkostojen järjestäytymiseen protestien puhjettua vuonna 2011.

Teos nojaa tutkimuskirjallisuuden ohella Irakin sota-alueilla ja Libanonin pakolaisleireillä koottuun laajaan tutkimusaineistoon. Tekijät ovat haastatelleet mm. yli kahtakymmentä jesidivähemmistöön kuuluvaa Isis-järjestön entistä vankia ja niin islamisteja kuin al-Assadin hallintoa paenneita perheitä sekä kartoittaneet syyrialaisen pakolaisten poliittisia näkemyksiä.

PÄÄLLYKSEN KUVA:
BARAA AL-HALABI
/ AFP / GETTY IMAGES